

J. STASOVA

OPETTAJA JA YSTÄVÄ

Tutustuin Vladimir Iljitšiin Nadežda Konstantinovna Krupskajan välityksellä. Me olimme Krupskajan kanssa opettajattarina sunnuntaikoulussa ja teimme sitten yhdessä työtä „Kiertävässä oppivälineiden museossa”, joka oli opettajattarien itsensä perustama. Karkotuksen jälkeen Vladimir Iljitš matkusti heti ulkomaille ja kohta sen jälkeen lähti Nadežda Konstantinovnakin. Me aloitimme kirjeenvaihdon ja vuoteen 1905 asti olimme koko ajan hyvin vilkkaassa kirjeenvaihdossa puolueasioista.

Muistan, kuinka puolueen II ja III edustajakokouksen välisenä kautena Lenin ahdisteli meitä, kun emme ottaneet kyllin tarmokkaasti työhön mukaan uutta väkeä. On sanottava, että me tosiaankin valitsimme kovin varoen uusia työntekijöitä peläten vihollisten pääsevän riveihimme. Palojen sattuessa valitimme tavallisesti, ettei riitä työntekijöitä.

Ja niinpä Vladimir Iljitš kirjoitti eräässä kirjeessään: „Tarvi-taan nuoria voimia. Minä neuvoisin suorastaan ampumaan paik-kalle ne, jotka julkeavat puhua, ettei ole väkeä. Venäjällä on väkeä äärettömästi, on vain laajemmin ja rohkeammin, rohkeam-min ja laajemmin, vieläkin laajemmin ja vieläkin rohkeammin värvättävä nuorisoa *pelkäämättä sitä*... Heittäkää syrjään kaikki paikalleenjuuttumisen, virka-arvon kunnioittamisen ym. tottumuk-set. Perustakaa nuorisosta *satoja* vperjodilaisten kerhoja ja kannustakaa niitä työskentelemään täydellä höyryllä”¹.

Näistä Leninin mainioista sanoista tulee ilmi hänen syvä ja kiihkeä uskonsa Venäjän proletariaatin mahtaviin vallankumouk-sellisiin voimiin.

Vuonna 1904 minut vangittiin Keskuskomitean Pohjoisen Byroon oikeusjutun yhteydessä. Samaan aikaan Taganskin vanki-lassa istuivat toverit Längnik, Knunjants, Baumann ja muita bolševikkeja.

¹ V. I. Lenin, Teokset, 8. osa, s. 124—125.— Toim.

Marraskuussa 1904 nälkälakon jälkeen onnistuin pääsemään vankilasta takuuta vastaan. Mutta osa saman jutun yhteydessä vangituista tovereista jäi vankilaan.

Uuden rikoslain mukaan oikeusjuttuamme olisi ollut käsiteltävä tuomioistuimen avoimessa istunnossa eikä hallinnollista tietä santarmistossa kuten ennen. Sen johdosta eteemme nousi kysymys: kuinka oli käyttäydyttävä oikeudessa, mitä taktiikkaa noudatettava? Tovereiden toimeksiannosta esitin nämä kysymykset Vladimir Iljitšille. Vastauskirjeessään („Kirje Absoluutille”¹) Vladimir Iljitš Lenin lausui omat „ennakkomietintönsä”, kuten hän sanoi. Tähän kirjeeseen tehy lisäys osoittaa suurta huolenpitoa, halua rohkaista mieliämme:

„Paljon, hyvin paljon terveisiä Kurzille, Rubenille², Baumanille ja kaikille ystäville. Älkää murehtiko! Asiat meillä ovat nyt lähteneet luistamaan hyvin. Lopultakin olemme päässeet eroon skandalisteista. Olemme tehneet lopun perääntymistaktiikasta. Nyt me hyökkäämme... Toivotan terveyttä ja reippautta!”³

Syyskuussa 1905 minut lähetettiin Geneveen hoitamaan siellä kaikkia Keskuskomitean teknillisiä asioita. Saavuttuani Geneveen menin heti „Iljitšien” luo — siihen taloon, jossa Vladimir Iljitš asui Nadežda Konstantinovnan ja tämän äidin Jelizaveta Vasiljevnan kanssa.

Vladimir Iljitš oli yksin kotona. Hän vei minut yhteiseen huoneeseen, joka oli samalla sekä keittiönä että ruokailuhuoneena, ja kyseli minulta, mitä Pietarissa ja Venäjällä tapahtui, Pietarin komitean ja Keskuskomitean kuulumisia. Sitten hän ponnahti äkkiä paikaltaan ja sanoi: „Odottakaahan!” Luulin tehneeni jonkin erehdyksen. Mutta Vladimir Iljitš menikin astiakaapin luo, otti sieltä teekannun, kaatoi siihen vettä, sytytti tulen kaasuhellaan, kattoi pöydän valmistaen kaiken teenjuontia varten ja vasta sitten jatkoi keskustelua kanssani. Vladimir Iljitš puuhaili usein itse kotiaskareissa. Heidän perheessään oli sellainen tapa, että se emännöi, joka sattui olemaan vapaa.

Leninin perheessä vallitsi aina hyvä sopu. Mieleeni muistuu nyt, mitä Nadežda Konstantinovna kertoi minulle vähän ennen kuolemaansa. Asia koski niitä aikoja, jolloin Vladimir Iljitš istui Pietarin vankilassa. Pitääkseen yhteyttä poliittisiin vankeihin puolue järjesti näennäisiä „sulhasia” ja „morsiamia”. Näiden „sulhasten” ja „morsianten” kautta pidettiin yhteyttä vangittuihin, eivätkä nämä jääneet syrjään poliittisesta elämästä.

¹ „Absoluutti” — J. D. Stasovan puoluenimi. — *Toim.*

² „Kurz” — F. V. Lengnikin puoluenimi, „Ruben” — B. M. Knunjantsin puoluenimi. — *Toim.*

³ V. I. Lenin, Teokset, 8. osa, s. 52. — *Toim.*

Kerran Vladimir Iljitš oli pyytänyt sisartaan sanomaan Nadežda Konstantinovnalle, että hänen luokseen olisi tullut „morsian”.

— Enkä minä tiennyt,— kertoi Nadežda Konstantinovna,— kenen olisi pitänyt mennä, minun tai jonkun toisen. Menin kuitenkin, ja osoittautui, että Vladimir Iljitš tahtoi todella, että minä olisin tullut käymään.

Vladimir Iljitš piti Nadežda Konstantinovnaa suuressa arvossa marxilaisena eikä tavallisesti päästänyt julkisuuteen kirjoituksiaan neuvottelematta hänen kanssaan.

Vladimir Iljitšillä oli aivan erikoinen tapa kuunnella ja kysellä: kysymyksiä tekemällä hän ohjaili kertojan sille tielle, mikä hänelle oli tarpeen, pani koskettelemaan häntä kiinnostavia asioita. Tavatessaan minut Genevessä ensi kertaa Vladimir Iljitš sai sillä tavalla tietoonsa kaiken tärkeän, mitä osasin kertoa hänelle tilanteesta Venäjällä.

Keväällä ja kesällä 1905 olikin pidetty lääkärien, opettajien, asianajajien ja muiden intelligenssiryhmien edustajakokouksia; niissä muodostettiin liittoja, jotka sitten yhtyivät „Liittojen liitoksi”. Kerroin Vladimir Iljitšille, kuinka me taistelimme liberaaleja vastaan niissä edustajakokouksissa ja liitoissa. Hän kuunteli tarkkaavasti ja sanoi:

— Tiedättekö mitä, teidän on tehtävä kaikesta tästä selostus tšekäläiselle venäläiselle siirtokunnallemme¹.

Menin hämilleni, sillä en ollut koskaan tehnyt selostuksia. Mutta Vladimir Iljitš vakuutti minulle, että sellainen selostus oli tarpeen. Sitten selostusta valmistaessani tulin näkemään, kuinka mainio opettaja ja toveri Vladimir Iljitš meille oli. Hän selitti minulle kärsivällisesti suunnitelmani epäkohtia ja sitten selostukseni teesien puutteellisuuksia. Hän oli kokouksessa puheenjohtajana ja selostukseni jälkeen hän taas mainitsi muutamain sanoin virheistäni.

Lokakuun 20. (marraskuun 2.) päivänä 1905 pidettiin venäläisten sosialidemokraattien kokous, jossa jouduin ensi kerran kuulemaan Vladimir Iljitšiä puhujana. Lenin piti silloin selostuksen poliittisista tapahtumista Venäjällä. Mikä minua hämmästytti Vladimir Iljitšin selostuksessa? Selostusta kuulemassa bolševikien ohella oli myös menševikkejä ja eserrejä. Mutta koko selostuksen aikana ei kuulunut ainoatakaan välihuomautusta, ei yhtään huudahdusta. Ja kun selostuksen päätyttyä puheenjohtaja kysyi, oliko kysymyksiä, ei kukaan kysynyt mitään. Tai yhtyivätkö sitten menševikit ja eserrät todellakin täydelleen selostajan väitteisiin?

¹ Vladimir Iljitš nimitti venäläiseksi siirtokunnaksi kaikkia niitä venäläisiä, jotka opiskelivat Geneven korkeakouluissa tai elivät siellä maanpakolaisina.— J. S.

Eivätpä tietenkään! Mutta niin suuri oli Leninin logiikan voima, että kaikki alistuivat siihen. Vasta seuraavana päivänä mensevikit toipuivat ja alkoivat esittää kiivaita vastaväitteitä Iljitšin seloituksessa esitettyjä asettamuksia vastaan.

Vladimir Iljitš puhui aivan yksinkertaisesti. Hänellä oli tapana kävellä edestakaisin, toisinaan hän pisti peukalot liivinsä rinnuksiin, toisinaan taas ojensi oikeaa kättään etusormi suorana. Myöhemmin kuullessani Plehanovia tulin pakostakin verranneeksi häntä Vladimir Iljitšiin. Plehanov oli loistava puhuja, puhui kauriini, kohottaen ja alentaen ääntään ja elehtien aivan kuin näyttelijä, mutta hänellä ei ollut Leninille ominaista logiikan eikä vakuutuksen voimaa.

Vladimir Iljitš oli aina sangen huomaavainen tovereita kohtaan. Kerron erään tapauksen omasta elämästäni. Se sattui lokakuun lopulla samana vuonna 1905. Asuin silloin Genevessä täyshoitolassa. Kerran Vladimir Iljitš tuli luokseni ja alkoi kysellä, kuinka olimme toimineet Baumannin kanssa Moskovassa ja miten olimme olleet yht'aikaa vankilassa. Kerroin hänelle, että Baumann oli yksinäisellissä ja me koetimme vankilassa löytää keinoa saadaksemme yhteyden häneen ja pitääksemme häntäkin tapahtumien tasolla. Sen jälkeen kun tuomioistuin oli evännyt juttumme käsittelyn, me yritimme saada Baumannin myös vapaaksi takuuta vastaan, mutta se ei meille onnistunut. Kuunneltuaan kertomukseni loppuun Vladimir Iljitš sanoi:

— Nadjan¹ onnistui saada Nikolai Ernestovitš vapaaksi, mutta sepä ei ollutkaan onneksi, sillä kohta sen jälkeen, kun Baumann pääsi vankilasta, mustasotnialaiset murhasivat hänet.

Ja vasta sitten Vladimir Iljitš antoi minulle englantilaisen sanomalehden, jossa kerrottiin Baumannin murhasta. Vladimir Iljitš tiesi minun olleen hyvissä ystävyysuhteissa Baumannin, eikä hän halunnut, että olisin saanut kuolintiedon sanomalehdistä.

Jouduin Genevessä työskentelemään Vladimir Iljitšin kanssa vain vähän aikaa, sillä Venäjällä alkoi vallankumous eikä Lenin malttanut enää pysyä ulkomailla. Heti ensi tilaisuudessa hän matkusti pois ja palasi Suomen kautta Venäjälle. Tultuaan Pietariin Lenin meni ensi työkseen Preobraženskin hautausmaalle, jonne „verisunnuntain” uhrin oli haudattu. Vladimir Iljitš osoitti sillä, miten suuren merkityksen hän antoi vuoden 1905 tammikuun 9 päivän tapahtumille.

Näin Vladimir Iljitšin uudelleen vasta tammikuussa 1906. Lähtiessään Venäjälle hän jätti minun tehtäväkseni hoitaa kaikkien teknillisten töiden likvidoimisen Genevessä.

¹ Kysymyksessä on N. E. Baumannin vaimo Kapitolina Polikarpovna Medvedeva, jonka puoluenimenä oli „Nadežda Konstantinovna Kuzmina”.— J. S.

Vuoden 1906 ajoilta on erittäin elävänä säilynyt muistissani Vladimir Iljitšin paluu Tukholman edustajakokouksesta. Paluumatkallaan Tukholmasta Lenin pysähtyi joksikin aikaa Hankoon, valmistellen siellä kirjoitustaan kadeteista.

Jouduin siihen aikaan hoitamaan edustajakokouksen osanottajien lähettämistä ulkomaille ja takaisin Venäjälle sekä lähettämään Ruotsin kautta niitä etelästä tulleita tovereita, jotka matkustivat ulkomaille ostamaan aseita, sillä Venäjän eteläosassa bolševikit vielä valmistautuivat aseelliseen kapinaan.

Taka-Kaukasiasta saapuneiden tovereiden joukossa oli muuan gruusialainen. Hän kertoi minulle, kuinka kadetit toimivat Tiflissä. Kuultuani hänen kertomuksensa tulin ajatelleeksi, että tämä aineisto kelpaisi varmaan Vladimir Iljitšille kirjoitusta varten, ja niin lähetin toverin Leninin luo sanomatta kuitenkaan, kenen luo hän meni. Jonkin ajan kuluttua toveri tuli luokseni ja sanoi:

— Miksi et sanonut, että lähetät minut Leninin luo?

Minä vastasin:

— Jos olisit tiennyt, että lähetän sinut Leninin puheille, olisit alkanut sepitellä selostustasi sen sijaan, että kertoisit hänelle kaiken yksinkertaisesti ja selvästi.

Mielessäni on säilynyt muisto eräästä puoluekonferenssista, jota pidettiin ensin Pietarissa Zagorodnyin kadulla ja sitten Terijoella. Terijoella pidetyissä istunnoissa pitivät puheita sekä bolševikit että menševikit¹. Mieleeni muistuu Feodor Danin puhe. Hän puhui kuulijakunnalleen samaan tapaan kuin joku vanha tsaarin kenraali saattoi puhutella sotamiehiä: hän alentui kiinnittämään heihin huomiota. Danin jälkeen esiintyi Vladimir Iljitš. Hän puhui selvästi ja kuvarikkaasti. Leninin esiintymisen jälkeen toverit ympäröivät hänet tiiviinä joukkona. Vladimir Iljitš oli meille sekä johtajamme että myös läheisin ystävämme, jonka puoleen saatoimme kääntyä kaikkine huolinemme, epäilyksinemme ja kaikenlaisine — myöskin henkilökohtaisine eikä ainoastaan poliittisine kysymyksinemme.

Vuonna 1906 pidettiin Valtakunnanduuman vaalit. Pietarin komitea toimi silloin yhdistettynä samoin kuin Keskuskomiteakin. Me agiteerasimme Witten duuman boikotoimista. Minulla oli agitaattorien luettelo, jossa oli myös Vladimir Iljitš Leninin nimi. Muistan, kuinka menševikit pahoittelivat sitä, ettei heillä ollut Pietarissa sellaista agitaattoria.

On pantava merkille V. I. Leninin poikkeuksellisen täsmällisen kurinalaisuus. Kun kutsuin hänet kohtaukseen (mehän työskentelimme illegaalisesti) ilmoittaakseni hänelle, minne hänen

¹ Tukholman edustajakokouksen jälkeen kaikki järjestöt olivat yhdistettyjä.— J. S.

oli mentävä pitämään puhetta tai esitelmaa, niin ei ollut sellaista tapausta, ettei Lenin olisi tullut, tai että hän olisi myöhästynyt. Seuraavana päivänä Lenin aina ilmoitti hyvin tarkasti, kuinka paljon väkeä oli kuulemassa hänen puhettaan, minkälaisia kysymyksiä hänelle tehtiin ja mitä epäkohtia ilmeni siinä järjestössä, johon hänet oli lähetetty.

Mainitsen vielä erään esimerkin Leninin kurinalaisuudesta. Se kuuluu vallan toiseen ajanjaksoon. Tämä tapahtui 1918, kohta Vladimir Iljitšin saavuttua Pietarista Moskovaan, jolloin hän asettui asumaan Kremliin.

Kremlin komendantti asetti Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean sotakoulun kurssilaisista vartion Vladimir Iljitšin asuntoon vjēvälle käytävälle. Kurssilaisten joukossa oli paljon nuorisoa, joka ei vielä tuntenut Vladimir Iljitšiä. Komendantti oli antanut käskyn, ettei Leninin asuntoon saanut päästää ketään ilman pääsylupaa. Ja niinpä kerran Vladimir Iljitš meni työhuoneeseensa Kansankomissaarien Neuvostoon ja unohti kotiinsa vakituisen pääsylvan. Päivällä hän sattui tarvitsemaan jotain kotoaan ja lähti hakemaan, mutta päivystävä kurssilainen kysyi häneltä pääsylvupaa. Vladimir Iljitš osoitti asuntonsa ovea ja sanoi:

— Tämähän on minun asuntoni...

Kurssilainen vastasi:

— En tiedä sitä. Meillä on käsky: ei saa päästää ketään ilman pääsylvupaa.

Vladimir Iljitš kääntyi pois, meni komendatuuriin, otti sieltä kertaluvan ja meni kotiinsa.

Vuorokausipäivystys päättyi. Vartiomies tuli komentajansa luo ja ilmoitti henkilöstä, joka oli pyrkinyt asuntoon ilman pääsylvupaa. Komentaja tiesi jo tapauksesta. Kuunneltuaan loppuun vartiomiehen ilmoituksen komentaja kysyi häneltä:

— Entä tiedätkö, ketä sinä et päästänyt?

— En tiedä.

— Kansankomissaarien Neuvoston Puheenjohtajaa Leniniä.

Kurssilainen tarttui käsin päähänsä ja juoksi pyytämään Vladimir Iljitšiltä anteeksi.

Mutta Vladimir Iljitš sanoi:

— Ei Teidän tarvitse lainkaan pyytää anteeksi. Komendantin määräys tai käsky on Kremlin alueella tiukka laki. Ja kuinka minä, Kansankomissaarien Neuvoston Puheenjohtaja, olisin voinut rikkoa sitä? Minähän olin väärässä, Te oikeassa.

Me, jotka tunsimme läheisesti Leninin, ihmettelimme Vladimir Iljitšin tavatonta työkykyä. Muistelen nyt tapauksia vuosilta 1917—1920, jolloin työskentelin Keskuskomitean sihteerinä. Nadežda Konstantinovna tai Maria Iljinična tulivat toisinaan luokseni tai ilmoittivat puhelimitse:

— Jotain pitää tehdä. Vladimir Iljitš on taas työskennellyt niin paljon, että häntä vaivaa unettomuus.

Täytyi soitella puhelimitse Keskuskomitean jäsenille ja tehdä päätös Vladimir Iljitšin lähettämisestä lomalle. Ja heti kun päätös oli tehty, piti soittaa siitä Leninille puhelimella:

— Vladimir Iljitš, on olemassa Keskuskomitean päätös, että teille annetaan lomaa niin ja niin moneksi päiväksi.

Ja vastaukseksi kuului puhelimessa hyvin vihainen ääni:

— Milloin käskette aloittaa loman?

Vladimir Iljitš ei väitellyt, kun kerran kysymyksestä oli vastaava Keskuskomitean päätös. Saatuaan loman hän metsästi, kävi sienessä ja kalastamassa, mutta ei missään tapauksessa tehnyt työtä noudattaen tiukasti puolueen Keskuskomitean päätöstä. Keskuskomitean päätöksiin Lenin suhtautui yleensä hyvin vakavasti.

Lenin piti liikuttavan hyvää huolta tovereiden terveydestä. Tässä kerron esimerkkinä, kuinka hän suhtautui A. D. Tsurupaan. Toveri Tsurupa ei säästänyt terveyttään, mutta Vladimir Iljitš oli asiasta toista mieltä. Hän sanoi, että kommunistit ovat valtion omaisuutta eikä sitä saa tuhlaten käyttää. Ensin Lenin kirjoitti vihjaten Tsurupalle, että tämä „on tullut aivan mahdottomaksi valtion omaisuuden käytössä”. Kun se ei auttanut, Iljitš kirjoitti ankaran määräyksen:

„Varomattomasta suhtautumisesta valtion omaisuuteen (2 kohtausta) A. D. Tsurupalle ilmoitetaan

1-nen *muistutus* ja määrätään heti menemään kotiin... Lenin”.

Kun V. I. Lenin sai tietää, että F. E. Dzieržynski on niin sairas, että sylkee verta, ja kuitenkin tekee työtä suostumatta lepäämään, niin Lenin soitti minulle ja kehoitti valmistamaan Keskuskomitean päätöksen, jolla Dzieržynski määrätään menemään kahdeksi viikoksi lomalle Narofominskiin. Narofominskissa oli silloin Moskovan lähiseutujen parhain neuvostotila, ja Dzieržynskille voitiin siellä turvata hyvä ravinto. Vladimir Iljitš harkitsi kaikki asiat aina yksityiskohtia myöten, ja hän otti tässä huomioon senkin, ettei neuvostotilalla ollut puhelinta eikä Dzieržynski siis voisi soitella sieltä Moskovaan ja saisi paremmin levätä.

V. I. Lenin piti huolta siitä, että Kansankomissaarien Neuvoston kaikissa huoneissa oli asiakkaita varten juomavesikarahvit ja lasit.

Siihen aikaan Keskuskomitean sihteeri joutui hoitamaan ei ainoastaan poliittisia asioita, vaan myöskin huoltokysymyksiä. Vladimir Iljitš soitti minulle usein siitä, että sille ja sille toverille pitää hankkia lakki, toiselle saappaat, kolmannelle jotain muuta.

Seuraavana päivänä hän tarkasti ehdottomasti, oliko hänen määräyksensä täytetty.

Vladimir Iljitš oli hyvin vaatimaton kaikessa. Tässä yhteydessä tekee mieleni kertoa eräitä esimerkkejä.

Eräässä kaavakkeessa oli kysymys: „Mitä kieliä taidatte?” Vladimir Iljitš vastasi siihen: „Huonosti englantia, saksaa ja ranskaa ja sangen huonosti italiaa”.

Vuonna 1920 oli koolla Kominternin II kongressi. Esiintyessään siellä Vladimir Iljitš arvosteli Saksan Kommunistisen puolueen johdon virheitä sekä italialaisen Serratin linjaa. Niin kauan kuin puhe koski Saksan Kommunistista puoluetta, Vladimir Iljitš puhui saksaa, ja sitten kun hän ryhtyi puhumaan Serratin virheistä, hän alkoi heti puhua ranskan kielellä. Olin läsnä tässä kongressin istunnossa, joka pidettiin Kremlin palatsin Andrejevskin salissa. Muistan mikä humina siitä syntyi salissa. Ulkomaalaiset toverit eivät osanneet kuvitella, että venäläinen, joka puhui vastikään niin loistavasti saksaa, taisi yhtä vapaasti ranskaa. Siitäpä näkyi, miten huonosti Vladimir Iljitš hallitsi kieliä!

Toinen esimerkki Leninin vaatimattomuudesta. Hän piti kovasti musiikista. Hänen äitinsä Maria Aleksandrovna soitti hyvin pianoa, ja lapset kuuntelivat aina hänen soittoaan. Kerran, vuonna 1919 tai 1920, A. D. Tsurupan kotona pidettiin musiikki-ilta. Eräs pianisti esitti Beethovenin sonaatin „Appassionato”, jonka Lenin tunsii hyvin ja josta hän piti kovasti. Menin Vladimir Iljitšin luo ja kysyin, tyydyttikö häntä sonaatin esittäminen.

— Mitä te minulta kyselette! — vastasi hän. — Mitä merkitystä on minun mielipiteelläni? Minähän olen vain musiikin harrastaja.

Leninin työtyylin eräänä luonteenomaisena piirteenä oli taitelu paperitulvaa ja kirjoittelemisintoa vastaan virastotyössä. Vladimir Iljitš antoi ohjeen, että kaikki mikäli mahdollista tehtäisiin puhelimitse aloittamatta mitään pitkiä kirjoitteluja. Aina kun oli mahdollista, hän itsekin antoi välittömästi ohjeensa ja määräyksensä puhelimitse.

Lenin suhtautui asiakkaiden vastaanottoon aina hyvin tunnollisesti ja vaati samanlaista suhtautumista jokaiselta työntekijältä. Jos hän määräsi jollekin vastaanottoajan ja aamulla sai tietää, ettei voikaan ottaa määräämisenä toveria vastaan, niin hän soitti itse (eikä sihteerin välityksellä) tälle toverille ja sanoi, ettei voi ottaa tätä vastaan, ja sopi uudelleen ajasta, jolloin toveri voi tulla hänen puheilleen. Jos ilmeni, että jonkin toverin vastaanottoaika oli lähellä, mutta kiireelliset työt (ja niitähän olikin siihen aikaan paljon) estivät ottamasta vastaan toveria, niin Lenin lähetti sihteerinsä odotushuoneeseen sanomaan asiakkaalle: „Älkää odotako, älkää istuko turhaan, älkää hukatko aikaa, Vladimir Iljitš ei voi nyt ottaa teitä vastaan”. Ja sitten sihteerin oli sovittava,

milloin sama toveri voi tulla uudelleen, ja kirjoitettava muistiin tämän puhelinnumero, jotta Vladimir Iljitš voisi soittaa hänelle.

Mieleeni muistuu vielä tällainenkin kuvaava seikka, joka on niinikään vuosilta 1919—1920 ja koskee lehtimiehiä. Silloin oli kova puute paperista. „Pravda” ilmestyi vain kaksisivuisena, ruskealle käärepaperille painettuna. Mutta aineistoa ja kirjeitä toimitukseen tuli tavattoman paljon. Silloin Vladimir Iljitš määräsi, että jokainen „Pravdassa” julkaistava kirjoitus olisi mahdollisimman lyhyt. Lehtimiehet olivat tyytymättömiä, mutta osoittautui, että voitiin kirjoittaa lyhyestikin.

Vladimir Iljitš käytti aina aikaa sangen säästeliäästi. Puolueen Keskuskomitean istunnot määrättiin tavallisesti alkavaksi kello kymmenen aamulla. Vladimir Iljitš avasi istunnot viimeistään viisitoista minuuttia yli kymmenen. Puhujille varattu aika säännösteltiin ankarasti, tavallisesti annettiin kaksi minuuttia. Vladimir Iljitš seurasi tarkasti kellon mukaan puhujia. Hän ei sietänyt turhia keskusteluja istunnon aikana. Kun joku alkoi kuiskutella, hän heristi heti sormeaan sanoen: „So, so” — ja näytti kädellään: „Kirjoittakaa”. Jos haluatte sanoa jotakin toverille, niin kirjoittakaa, mutta älkää häiritkö toisia jutuillanne. Sen vuoksi istuntojen aikana vaihdettiin vilkkaasti mielipiteitä kirjelappujen avulla. Istuntoa johtaessaan Vladimir Iljitš teki samalla yhtämittaa muistiinpanoja yhteenvetoja varten ja vaihtoi kirjelappusia läsnäolijoiden kanssa. Tupakan poltto oli istunnon aikana kielletty, samoin istuntohuoneesta poistuminen. Monet tupakoitsijat menettelivät kuin koulupojat, he asettuivat Vladimir Iljitšin työhuoneessa olevan ison kaakeliuunin luo ja tupakoivat puhaltuen ilmanvaihtoaukkoon. Äänestäessä Vladimir Iljitš siristi viekkaasti silmiään ja kysyi ironisesti:

— Entä kuinka uunintausasiain mestarit äänestävät?

Tiesin, kuinka suuresti Vladimir Iljitšiä kiinnosti tilanne maaseudulla. Jos maaseudulta saapuneet toverit kertoivat minulle mielenkiintoisia asioita, niin lähetin heidät Leninin luo. Vladimir Iljitš tottui siihen, että lähettelin hänen luokseen henkilöitä, jotka antoivat hänelle uutta aineistoa. Hänen sihteerinsä soittivat minulle usein sanoen:

— Vladimir Iljitšin puheille pyrkii eräs toveri, ottakaa hänet vastaan ja keskustelkaa hänen kanssaan. Jos huomaatte, että hän voi ilmoittaa jotain uutta, niin lähettäkää hänet Vladimir Iljitšin luo, ellei voi, niin ehkä itse ratkaisette kysymykset, joita toverilla on.

Se oli tosiaan velvollisuutemme — vähentää Vladimir Iljitšin työkuormitusta mikäli mahdollista.

On sanottava, että Vladimir Iljitš oli hyvin iloinen ja välitön henkilö. Keskuskomitean istunnoissa saattoi usein kuulla kovaa

naurunhohotusta, sillä kun Vladimir Iljitš alkoi nauraa, hänen ilonsa tarttui kaikkiin muihinkin.

Kerran Vladimir Iljitš sairastui, enkä tavannut häntä muutamaan aikaan, ja mennessäni sitten vuoronmukaiseen istuntoon kohtasin hänet ja kysyin:

— Kuinka on terveytenne laita, Vladimir Iljitš? Tai eihän sitä oikeastaan tarvitse kyselläkään, nähtävästi hyvin, kun silmänne siristävät viekkaina.

Hän ratkesi iloisesti nauramaan:

— Kuulkaahan, mitä Stasova sanoo! Hän sanoo, että minulla on viekkaat silmät...

Vuonna 1919 tai 1920 — en muista tarkalleen — Vladimir Iljitš kutsui minut luokseen ja antoi tärkeän poliittisen tehtävän. Kieltäydyin tehtävästä vedoten siihen, että olin vain organisaattori enkä tuntenut olevani teoreettisesti kyllin vahva suorittamaan senlaatuista tehtävää. Vladimir Iljitš siristi viekkaasti silmiään ja alkoi kysellä:

— Oletteko sotinut „Rabotšaja Mysliä” vastaan?

— Olen.

— Entä „ekonomisteja” vastaan?

— Olen.

— Entä likvidaattoreja vastaan?

— Olen.

— Menkää sitten ja täyttäkää tämäkin tehtävä.

Vladimir Iljitš näytti näillä kysymyksillään, että me emme ota oppia ainoastaan kirjoista, vaan myöskin elämästä.

Vladimir Iljitš neuvoi meitä herkeämättä tutkimaan syvästi elämää, työskentelemään kansan keskuudessa, tuntemaan hyvin työtätekevien harrastukset ja tarpeet, perehtymään joukkojen mitä rikkaimpaan kokemukseen.

V. I. Leninin täyttäessä viisikymmentä vuotta satuin olemaan sairaana eikä minulla ollut tilaisuutta nähdä häntä. Mutta halusin tuottaa mielihyvää Vladimir Iljitšille. Selaillessani papereitani löysin niiden joukosta pilakuvan, joka oli tunnetun pilapiirtäjä Karrikin tekemä. Siinä kuvattiin narodnikki Mihailovskin vuosipäivän juhlimista. Veralla katetun pöydän takana seisoivat Mihailovski liikuttuneena. Hänellä oli silmälasit toisessa kädessään ja toisessa nenäliina, jolla hän oli juur'ikään pyyhkinyt kyynelitään. Mihailovskin ympärillä olivat Južakov, Mjakotin, Struve, A. M. Kalmykova ja pöydän edessä seisoivat kaksi lapsukaista: pieni poikanen merimiespuvussa ja tyttönen siinä iässä, jolloin palmikko on vielä pieni ja ohut kuin hiiren häntä. „Marx-lapsukaisten” olivat tulleet tervehtimään narodnikkeja. Kirjoitin Leninille, että silloin, kun Mihailovskin vuosipäivää juhlittiin, me olimme vielä lapsukaisten iässä, mutta nyt olemme kasvaneet suureksi puo-

lueeksi ja kaikesta siitä meidän on kiitettävä Teidän työtänne, Teidän kykyjänne. Pilakuva miellytti Leniniä.

Illalla Venäjän Kommunistisen puolueen (bolševikit) Moskovan komitea oli järjestänyt juhlakokouksen Leninin 50-vuotispäivän kunniaksi. En ollut tässä Moskovan komitean kokouksessa, mutta toverit kertoivat minulle, että Vladimir Iljitš puhui kokouksessa ja näytti läsnäolijoille tuota pilakuvaa. Puheessaan hän pilkkasi juhlimiskuumetta ja ylistysintoilua, luonnehti lyhyesti puolueemme kulkemaa taivalta, puhui niistä vaikeuksista, joita puolueemme edessä silloin oli, ja kehoitti olemaan ylpeilemättä menestyksistä ja pysymään vaatimattomina. Tuossa V. I. Leninin puheessa samoin kuin koko hänen toiminnassaan tulivat kirkkaina ilmi ne luonteenpiirteet, jotka olivat hänelle elimellisesti ominaisia: poikkeuksellinen vaatimattomuus, selkeys tilanteen arvioimisessa, vieroksuva suhtautuminen ylistelyyn ja fraaseilla prameilemiseen.

